

bok recensioner

Omhändertagande av barn och ungdomar med psykosociala problem i 90-talets Sverige

KNUT SUNDELL OCH MARIA COLBIÖRNSÉN

Hand i hand. Samhällets stöd och hjälp till elever med psykosociala behov

FoU-rapport 1996:14. Forsknings- och utvecklingsbyrån, Stockholms socialtjänst, 1996.

Föreliggande arbete är en rapport från Stockholms socialtjänsts Forsknings- och utvecklingsbyrå, där författarna redovisar en studie av vilka insatser som gjorts från skola, socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri för elever med psykosociala problem. Huvudsakligen belyses ärendegången när det gäller dessa barn, från det att misstankar väckts i skolan till anmälan till, och insatser från, socialtjänsten. Elevvårdsorganisationen, socialtjänstens och skolans syn på samverkan med varandra, skolpersonalens kunskap om anmälningsskyldighet till socialtjänsten samt en delstudie avseende elevers förtroende för skolans vuxna behandlas även.

Studien utfördes på 23 slumpvis utvalda grundskolor i Stockholm och genomfördes i flera steg. Först gjordes en enkät till skolpersonal där man fick besvara frågor om alla elever med misstänkta psykosociala problem, och därefter specialstuderade man ett mindre, slumpmässigt urval av dessa genom intervjuer med skolpersonal, personakter från socialtjänsten och uppgifter från barn- och ungdoms-

psykiatri huruvida barnen fått hjälp där.

Ca 12% (av ett underlag på ca 7.000 barn) av barnen misstänktes av skolpersonalen ha psykosociala problem. Psykosociala problem gavs en vid definition, och omfattar utåtriktade och inåtriktade beteendeproblem, skolsvårigheter, asocialitet och bristande omvårdnad. I de flesta fallen grundades misstankarna på personalens egna iakttagelser. Bland barn med misstänkta psykosociala problem var pojkar, barn med invandrarbakgrund och barn från enföräldershushåll överrepresenterade, dvs återigen visades problemförekomst och mönster beträffande de psykosociala problemen som man funnit internationellt i många tidigare studier. Av de barn som specialstuderades hade merparten fått någon form av stöd, vanligtvis från skolan. En femtedel hade sådana symtom att de kunde antas behöva psykiatrisk eller psykologisk hjälp, men endast en tiondel hade varit aktuella hos barnpsykiatri. Två tredjedelar hade sådana allvarliga sociala problem, antingen i form av omsorgssvikt i hemmet eller i form av barnets/ungdomens eget socialt destruktiva beteende, att en anmälan till socialtjänsten vore befogad. Av dessa hade endast en fjärdedel erhållit bistånd från socialtjänsten, mer än hälften var okända för verksamheten, och endast en liten del, ca 15%, hade anmälts till socialtjänsten av skolans personal.

Författarna lyfter fram som det viktigaste resultatet av studien att så få barn med allvarlig social problematik anmälts till socialtjänsten. Det tar även lång tid innan en anmälan sker, vanligtvis som ett sista steg efter det att skolans egna insatser inte lett till förändring. Detta resultat diskuteras i relation till bland annat skolpersonalens låga förtroende för socialtjänsten, vilket delvis kan bero på att en anmälan inte alltid leder till att barnen får hjälp, och huruvida skolan fått feedback från socialtjänsten vid tidigare anmälningar.

Rapporten belyser ett aktuellt ämne, anpassningen mellan barns behov av hjälp för psykiska och sociala problem, och insatserna från samhälleliga hjälpinstanser. Som läsare drar man slutsatsen att denna anpassning lämnar åtskilligt att önska. Det förefaller exempelvis som om huruvida barnen varit aktuella inom barnpsykiatri eller socialtjänst är mindre relaterat till barnens problem än till andra faktorer, såsom skolpersonalens anmälningss-

benägenhet. Författarna pekar på behovet av en förbättrad samverkan mellan skola och socialtjänst, men nämner även en annan väsentlig faktor - om familjernas situation inte förändras nämnvärt av en anmälan, exempelvis genom att de genomförda åtgärderna inte leder till förbättring, blir rimligtvis motivationen att anmäla liten.

Rapportens största förtjänst ligger i att den ger en aktuell bild av ett viktigt ämne, och att denna bild vilar på empirisk grund. Studiens genomförande redovisas relativt utförligt och bör vara av intresse för forskare inom området, även om enskildheter vad gäller definitioner och analyser skulle kunna diskuteras. Diskussionen av resultaten berör även väsentliga och delvis brännbara ämnen, och sammanfattningsvis kan rapporten sägas ge ett värdefullt bidrag till kunskapen om omhändertagandet av barn och ungdom med psykosociala problem i 90-talets Sverige.

Ann-Margret Rydell

Vår recensent

Ann-Margret Rydell är fil dr och verksam vid institutionen för psykologi i Uppsala.

**Vill du
veta mer om
cancer?**

**Cancerfondens
Informationstjänst
020-222 111**